

BÁO CÁO

Kết quả triển khai Đề án "Bảo tồn, phát huy và phát triển tiếng nói, chữ viết, trang phục, nghề truyền thống của đồng bào dân tộc thiểu số tỉnh Thanh Hóa" giai đoạn 2023-2025; đề xuất nhiệm vụ, kinh phí triển khai Đề án giai đoạn 2026-2030

PHẦN I

BÁO CÁO KẾT QUẢ TRIỂN KHAI ĐỀ ÁN GIAI ĐOẠN 2023-2025

I. CÔNG TÁC CHỈ ĐẠO, TRIỂN KHAI THỰC HIỆN ĐỀ ÁN

Triển khai Kế hoạch số 26/KH-UBND ngày 28/3/2023 về triển khai Kế hoạch số 64/KH-UBND ngày 20/3/2023 của UBND tỉnh Thanh Hóa về Triển khai Đề án "Bảo tồn, phát huy và phát triển tiếng nói, chữ viết, trang phục, nghề truyền thống của đồng bào dân tộc thiểu số tỉnh Thanh Hóa, giai đoạn 2023-2025".

Trước yêu cầu của sự nghiệp phát triển kinh tế, văn hóa - xã hội trong giai đoạn mới và căn cứ các văn bản chỉ đạo về Chương trình Mục tiêu quốc gia về xây dựng Nông thôn mới của Trung ương giai đoạn 2021-2025 và tình hình thực tế của địa phương đòi hỏi cần phải đánh giá một cách toàn diện những mục tiêu thành công và hạn chế trong công tác văn hóa, thể thao, từ đó xây dựng đề án phát triển hệ thống thiết chế văn hóa, thể thao đạt chuẩn, từng bước hiện đại, phù hợp với xu hướng phát triển của thời đại, của đất nước và điều kiện thực tiễn của địa phương

II. KẾT QUẢ ĐẠT ĐƯỢC

Xã Ngọc Liên có tổng diện tích tự nhiên 80 km², dân số 27.679 người, Trong đó dân tộc Mường chiếm 71,3%; Kinh 27,1%; Thái 0,01%; Hoa 0,02%, còn lại là dân tộc khác. Toàn xã có 41 thôn, làng. Dân tộc chủ yếu là dân tộc Mường tạo nên sự phong phú về tiếng nói, chữ viết và sự phong phú về trang phục truyền thống. Tuy nhiên, xu hướng hội nhập văn hóa đã làm suy giảm ngôn ngữ mẹ đẻ của nhiều DTTS. Vì vậy, thời gian qua, xã cùng với các thôn, làng đã triển khai nhiều giải pháp bảo tồn và phát triển tiếng nói, chữ viết, trang phục và các nghề truyền thống góp phần bảo tồn bản sắc văn hóa của cộng đồng DTTS, Khuyến khích trong giao tiếp hàng ngày nói bằng tiếng địa phương, nhằm trao đổi văn hoá bằng ngôn ngữ địa phương, tránh mai một về bản sắc sử dụng tiếng mẹ đẻ, tiếng Mường; tiếng Thái của địa phương làm ngôn ngữ chung để giao tiếp.

1. Mục tiêu chung đạt được

- Công tác bảo tồn, phát huy các giá trị văn hóa truyền thống như tiếng nói, chữ viết, trang phục, nghề truyền thống, nghệ thuật trình diễn dân gian, phong tục

tập quán của đồng bào các dân tộc trên địa bàn xã thường xuyên được quan tâm, triển khai đồng bộ đến các thôn, làng, đặc biệt là các thôn, làng có tỷ lệ người dân tộc chiếm đến 60 - 90 % nhằm bảo tồn và phát huy các giá trị di sản văn hóa truyền thống các dân tộc, góp phần thúc đẩy bảo tồn phát triển văn hóa tại địa phương.

- Tỷ lệ trẻ em biết tiếng dân tộc phần đầu: 95%
- Tỷ lệ người dân tộc mặc trang phục truyền thống hằng ngày: 20%
- Tỷ lệ người dân tộc mặc trang phục truyền thống trong dịp Tết, Lễ hội, các sự kiện trọng đại trong gia đình, địa phương: 100%

2. Mục tiêu cụ thể đạt được, giai đoạn 2023 - 2025:

Dưới sự tác động của đời sống kinh tế, xã hội, quá trình hội nhập quốc tế, cùng sự bùng nổ của khoa học - công nghệ, sự giao lưu văn hóa diễn ra một cách mạnh mẽ khiến văn hóa truyền thống các dân tộc thiểu số đang đứng trước những thách thức to lớn. Các giá trị văn hóa tiêu biểu của các dân tộc đang có nguy cơ mai một, biến mất, hoặc biến dạng, trong đó có tiếng nói, chữ viết, trang phục, nghề truyền thống. Căn cứ tình hình thực tiễn, việc triển khai xây dựng Đề án "Bảo tồn tiếng nói, chữ viết, trang phục, nghề truyền thống của đồng bào dân tộc thiểu số tỉnh Thanh Hóa nói chung, trên địa bàn xã Ngọc Liên nói riêng đến năm 2030" là thực sự cần thiết, nhằm hiện thực hóa quan điểm, định hướng chỉ đạo của Đảng ủy, UBND xã góp phần thực hiện thắng lợi Nghị quyết Đại hội đại biểu Đảng bộ xã Ngọc Liên lần thứ nhất, nhiệm kỳ 2025-2030.

Trong thời kỳ hiện nay cần phải đặc biệt coi trọng bảo tồn, phát huy những giá trị truyền thống và xây dựng, phát triển những giá trị mới về tiếng nói, chữ viết, trang phục, nghề truyền thống của đồng bào. Bảo tồn và phát triển ngôn ngữ, chữ viết của các dân tộc đi đôi với việc sử dụng ngôn ngữ, chữ viết phổ thông; khuyến khích người chưa biết tiếng phổ thông học tiếng phổ thông, đồng thời khuyến khích thế hệ trẻ thuộc đồng bào các dân tộc thiểu số học tập, hiểu biết và sử dụng thành thạo tiếng nói, chữ viết của dân tộc mình. Cần giao lưu văn hóa, học hỏi những tiến bộ của các dân tộc khác để làm giàu thêm nền văn hóa của dân tộc mình.

- Hiện nay tại các thôn, làng trên địa bàn xã có khoảng 10 hộ gia đình có khung dệt vải và tự thuê dệt trang phục truyền thống dân tộc Mường.

- Giai đoạn 2023 -2025 có 90 % người dân tộc thiểu số sử dụng thông thạo tiếng nói của dân tộc mình. Phần đầu đến năm 2030 có 95 % người dân tộc thiểu số sử dụng thành thạo tiếng nói, chữ viết của dân tộc mình.

3. Đánh giá các nhiệm vụ cụ thể được giao tại Kế hoạch 64/KH- UBND ngày 20/3/2023 của UBND tỉnh.

3.1. *Sưu tầm, biên soạn, số hoá tài liệu tiếng nói, chữ viết, trang phục, nghề truyền thống của các dân tộc thiểu số*

- Điều tra, sưu tầm, giới thiệu, phổ biến các giá trị văn hóa, văn học nghệ thuật của đồng bào dân tộc thiểu số tỉnh Thanh Hóa.

- Phối hợp với các cơ quan, đơn vị tổ chức, điều tra, sưu tầm, nghiên cứu, phổ biến các giá trị văn hóa, văn học nghệ thuật của các dân tộc thiểu số. Xây dựng nếp sống văn minh, gia đình văn hóa. Mở rộng mạng lưới thông tin ở vùng dân tộc thiểu số; thực hiện tốt chính sách phát triển kinh tế-xã hội ở vùng đồng bào dân tộc thiểu số để sớm giảm tỷ lệ hộ nghèo và cải thiện đời sống, xóa mù chữ, nâng cao dân trí, xóa bỏ các hủ tục lạc hậu, mê tín dị đoan...

3.2. Tổ chức lớp tập huấn kỹ năng bảo tồn trang phục truyền thống 2 dân tộc Mường, Thái.

Xây dựng đội ngũ nghệ nhân có khả năng thu thập bảo tồn và phát huy trang phục dân tộc, được kế tục truyền dạy của các thế hệ đi trước nhằm phát huy giá trị cốt lõi. Tổ chức thăm quan học tập thực tế nhằm gìn giữ bản sắc dân tộc, tổ chức phát động mặc trang phục dân tộc vào các ngày lễ truyền thống của dân tộc và các ngày lễ trọng đại của đất nước bảo tồn phát huy giá trị văn hóa truyền thống của đồng bào dân tộc thiểu số.

3.3. Lớp truyền dạy nghề truyền thống trong cộng đồng.

Lớp truyền dạy nghề truyền thống trong cộng đồng các dân tộc thiểu số là các khóa học giúp bảo tồn, phát huy các nghề thủ công truyền thống thông qua việc đào tạo, trao truyền kỹ năng cho thế hệ trẻ và cộng đồng. Các lớp này không chỉ góp phần giữ gìn văn hóa dân tộc mà còn giúp phát triển kinh tế địa phương thông qua việc nâng cao ý thức tự hào, tự tôn dân tộc và ý thức bảo tồn di sản. Tuy nhiên đối với địa phương trong giai đoạn 2023 - 2025 chưa tổ chức phát huy được những nghề truyền thống của bà con dân tộc, trong đó có nhiều nguyên nhân sẽ phấn đấu tổ chức đào tạo mở các lớp trong những năm tiếp theo.

3.4. Lớp giới thiệu, hướng nghiệp nghề cho học sinh.

Giai đoạn 2023 - 2025 trên địa bàn xã đã tập trung chỉ đạo Trường THPT Bắc Sơn quan tâm phối hợp mở các lớp giới thiệu, hướng nghiệp nghề cho học sinh, khi định hướng nghề nghiệp, học sinh sẽ cần xác định được một số yếu tố quan trọng đó là sở thích, đam mê, tính cách, năng lực, nhu cầu thị trường. Tuy nhiên, thực tế vẫn có không ít học sinh đến khi sắp tốt nghiệp phổ thông rồi vẫn không biết mình thích và hợp với ngành nào? Vì vậy, hoạt động hướng nghiệp và trải nghiệm nghề nghiệp từ sớm sẽ giúp ích cho các em rất nhiều. Tại trường THPT Bắc Sơn tư vấn, hướng nghiệp cho học sinh được thực hiện ngay từ lớp 10. Đặc biệt, chương trình giáo dục phổ thông mới triển khai ở lớp 10, trong đó một trong những mục tiêu là đào tạo theo định hướng nghề nghiệp. Theo đó, ngoài tổ chức các tiết học tư vấn

hướng nghiệp trên lớp, nhà trường sẽ khảo sát học sinh các khối lớp và trên cơ sở kết quả học tập của các em sẽ phân luồng học sinh để xây dựng kế hoạch giảng dạy sát với năng lực của các em. Làm tốt hướng nghiệp ngay từ trong trường phổ thông sẽ góp phần giảm tỷ lệ thất nghiệp, làm trái ngành trái nghề. Còn với chính bản thân mỗi em học sinh, việc định hướng nghề nghiệp sớm cũng giúp các em có lộ trình học tập đúng đắn và tự tin vào lựa chọn của mình.

3.5. Xây dựng mô hình thực hiện nếp sống văn minh, gia đình văn hóa bảo tồn phát huy giá trị văn hóa truyền thống của đồng bào dân tộc thiểu số.

Trong những năm qua, cấp ủy Đảng, chính quyền, các ngành, đoàn thể, các tầng lớp nhân dân trong xã luôn quan tâm xây dựng, thực hiện nếp sống văn hóa, văn minh trong gia đình thôn có số đông người dân tộc thiểu số, đã có sự chuyển biến tích cực; nhiều giá trị, quy tắc ứng xử văn hóa ngày càng thấm sâu vào đời sống xã hội, thực sự trở thành cuộc vận động rộng lớn, có sức lan toả mạnh mẽ, tạo sự đồng thuận và thu hút đông đảo Nhân dân tham gia tạo bước chuyển biến tích cực trong đời sống cộng đồng; việc thực hiện nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang và lễ hội có nhiều chuyển biến tích cực; các giá trị văn hóa truyền thống được bảo tồn, phát huy; hệ thống thiết chế văn hoá được tăng cường; quyền làm chủ của Nhân dân trong việc xây dựng, sáng tạo và hưởng thụ văn hóa, tinh thần được tôn trọng... góp phần quan trọng thực hiện thắng lợi các mục tiêu Nghị quyết Đại hội Đảng các cấp đề ra, nâng cao đời sống tinh thần của Nhân dân.

4. Xây dựng đội ngũ nghệ nhân có khả năng truyền dạy tiếng nói, chữ viết, trang phục, nghề truyền thống trong cộng đồng các dân tộc thiểu số.

Xây dựng đội ngũ nghệ nhân có khả năng truyền dạy tiếng nói, chữ viết ở địa phương, nhằm phát huy giá trị cốt lõi. Xây dựng mô hình thực hiện nếp sống văn minh, gia đình văn hóa bảo tồn phát huy giá trị văn hóa truyền thống của đồng bào dân tộc thiểu số.

5. Đánh giá chung

5.1. Những kết quả nổi bật đã đạt được, giai đoạn 2023-2025.

Dưới sự tác động của đời sống kinh tế, xã hội, hội nhập quốc tế, cùng sự bùng nổ của khoa học - công nghệ, sự giao lưu văn hóa diễn ra một cách mạnh mẽ khiến văn hóa truyền thống các dân tộc thiểu số đang đứng trước những thách thức to lớn.

Tuy nhiên các giá trị văn hóa tiêu biểu của các dân tộc trên địa bàn toàn xã vẫn phát huy được những điểm mạnh như "Bảo tồn tiếng nói, trang phục, nghề truyền thống của đồng bào dân tộc Mường; dân tộc Thái; dân tộc Dao trên địa bàn xã Ngọc Liên nhờ có sự định hướng chỉ đạo của Đảng ủy xã, UBND xã và đông đảo nhân dân trên địa bàn xã.

5.2. Hạn chế, nguyên nhân:

- Hạn chế: Do khách quan, chủ quan; từ chính quyền, người dân, cơ chế chính sách...xu hướng công nghiệp hóa.

- **Nguyên nhân:** Tác động của đời sống kinh tế, xã hội, hội nhập quốc tế, cùng sự bùng nổ của khoa học - công nghệ, sự giao lưu văn hóa diễn ra một cách mạnh mẽ khiến văn hóa truyền thống các dân tộc thiểu số đang đứng trước những thách thức to lớn, các giá trị văn hóa tiêu biểu của các dân tộc đang có nguy cơ mai một, biến dạng, trong đó có tiếng nói, chữ viết, trang phục, nghề truyền thống dần bị mất đi.

- Trong việc bảo tồn các lĩnh vực có giá trị văn hóa truyền thống như trang phục dân tộc, nghề truyền thống, khắp thái, xường giao duyên, phường chúc, chữ viết chưa nhận được nhiều sự tham gia của thế hệ trẻ.

PHẦN II

ĐỀ XUẤT NHIỆM VỤ, KINH PHÍ TRIỂN KHAI ĐỀ ÁN GIAI ĐOẠN 2026-2030

I. XÁC ĐỊNH MỤC TIÊU VÀ MỤC TIÊU CỤ THỂ

1. Mục tiêu chung

- Đạt từ 60 - 95 % tiếng nói, chữ viết, trang phục, nghề truyền thống của các dân tộc thiểu số.

- Tổ chức điều tra, sưu tầm, phổ biến các giá trị văn hóa, văn học, nghệ thuật của các dân tộc thiểu số. Sưu tầm, tác phẩm tiêu biểu về văn học dân gian, tục ngữ, ca dao, dân ca, câu đố, bài mo, bài cúng...), nghệ thuật dân gian (âm nhạc, hội họa, múa, hát xường, hát chúc, múa hát cây vông, Mo mừng,...).

- Tổ chức, tham gia các lớp tập huấn/năm/dân tộc cho người có uy tín trong thôn, làng, các nghệ nhân người dân tộc Mường, về phương pháp truyền dạy tiếng nói, chữ viết, trang phục, nghề truyền thống.

2. Tổ chức truyền dạy tiếng nói của đồng bào dân tộc Mường, cho cán bộ chiến sĩ, công chức, viên chức công tác.

3. Mục tiêu cụ thể giai đoạn 2026 - 2030

- Đẩy mạnh việc tuyên truyền lưu giữ chữ viết, trang phục, nghề truyền thống của các dân tộc thiểu số và tổ chức truyền dạy trong cộng đồng; tiếp tục sưu tầm và tuyên truyền, quảng bá về giá trị văn hóa truyền thống bằng nhiều hình thức, đặc biệt là trên các kênh thông tin đại chúng và không gian mạng.

- Tiếp tục nhân rộng mô hình mở các lớp đào tạo do nghệ nhân có khả năng truyền dạy tiếng nói, chữ viết, trang phục, nghề truyền thống dân tộc Mường; dân tộc Thái trong cộng đồng các dân tộc thiểu số.

- Tổ chức liên hoan, hội thi, hội diễn về trang phục truyền thống ở địa phương trong Ngày hội Đại Đoàn kết toàn dân tộc; hội diễn, biểu diễn các loại hình văn hóa dân gian dân tộc Mường; dân tộc Thái do các cấp tổ chức.

II. ĐỀ XUẤT NHU CẦU KINH PHÍ PHÂN THEO CÁC NHIỆM VỤ CỤ THỂ GIAI ĐOẠN 2026 - 2030 (tại Quyết định số 4795/QĐ-UBND ngày 31/12/2022 của UBND tỉnh Thanh Hóa):

1. Kinh phí Biên soạn, số hoá tài liệu tiếng nói, chữ viết, trang phục, nghề truyền thống của các dân tộc thiểu số: 200 triệu đồng;

- Đơn vị chủ trì: UBND xã Ngọc Liên;
- Đơn vị phối hợp: Cơ quan, tổ chức, đơn vị liên quan;
- Thời gian thực hiện: 2026, 2027, 2028.

2. Kinh phí Xây dựng đội ngũ nghệ nhân có khả năng truyền dạy tiếng nói, chữ viết, trang phục, nghề truyền thống trong cộng đồng các dân tộc thiểu số; có cơ chế chính sách cho các nghệ nhân người dân tộc thiểu số sáng tạo các tác phẩm về đề tài dân tộc miền núi: 100 triệu đồng

- Đơn vị chủ trì: UBND xã Ngọc Liên;
- Đơn vị phối hợp: Cơ quan, tổ chức, đơn vị liên quan;
- Thời gian thực hiện: 2026 - 2028, 2030

3. Kinh phí Xây dựng các mô hình bảo tồn và phát huy giá trị tiếng nói, chữ viết, trang phục, nghề truyền thống của các dân tộc thiểu số: 300 triệu đồng;

- Đơn vị chủ trì: UBND xã Ngọc Liên
- Đơn vị phối hợp: Cơ quan, tổ chức, đơn vị liên quan;
- Thời gian thực hiện: 2028, 2029, 2030.

4. Kinh phí Tổ chức liên hoan trang phục truyền thống của từng dân tộc và trong Ngày hội văn hoá các dân tộc: 100 triệu đồng;

- Đơn vị chủ trì: UBND xã Ngọc Liên;
- Đơn vị phối hợp: Cơ quan, tổ chức, đơn vị liên quan;
- Thời gian thực hiện: 2027, 2028, 2029.

5. Kinh phí Tổ chức tuyên truyền, quảng bá, giới thiệu sản phẩm, tìm kiếm thị trường đầu ra cho sản phẩm nghề truyền thống của đồng bào dân tộc thiểu số; tuyên truyền các mô hình bảo tồn, phát huy tiếng nói, chữ viết, trang phục của đồng bào dân tộc thiểu số tỉnh Thanh Hóa: 100 triệu đồng;

- Đơn vị chủ trì: UBND xã Ngọc Liên;
- Đơn vị phối hợp: Cơ quan, tổ chức, đơn vị liên quan;
- Thời gian thực hiện: 2027, 2028, 2029.

6. Kinh phí sơ kết, tổng kết: 65 triệu đồng;

- Đơn vị chủ trì: UBND xã Ngọc Liên;
- Đơn vị phối hợp: Cơ quan, tổ chức, đơn vị liên quan;
- Thời gian thực hiện: 2028, 2030.

Trên đây là báo cáo kết quả triển khai Đề án "Bảo tồn, phát huy và phát triển tiếng nói, chữ viết, trang phục, nghề truyền thống của đồng bào dân tộc thiểu số tỉnh Thanh Hóa" giai đoạn 2023-2025, đề xuất nhiệm vụ, kinh phí triển khai Đề án giai đoạn 2026-2030, UBND xã Ngọc Liên báo cáo Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Thanh Hóa./.

Nơi nhận:

- Sở VH TT & DL (b/c);
- T Tr Đảng ủy xã (b/c);
- Chủ tịch, các PCT UBND xã;
- Các phòng liên quan;
- Các thôn, làng;
- Lưu: VT.

**KT. CHỦ TỊCH
PHÓ CHỦ TỊCH**

Phạm Xuân Khánh